

TIPURI DE GREȘELI FĂCUTE DE COPII ÎN VORBIRE

Cosmin Drăghici, Șc. Gim. Dobrotești, jud. Dolj

Limbajul verbal constă în exprimarea orală a omului în diferite situații, este o activitate specific umană, prin care se realizează cu ajutorul limbii atât comunicarea verbală între oameni, cât și procesul de gândire noțională.

Limba este mijlocul prin care se realizează comunicarea, ea este un câștig socio-istoric al oamenilor, alcătuită din subsisteme lingvistice: fonetice, lexicale și gramaticale. Limba unui popor se îmbogățește și se nuanțează, reflectând condițiile în care traiesc oamenii, ea este rezultatul acumulărilor și perfecționărilor tehnico-economice și socio-culturale.

În cadrul procesului de comunicare participând efectiv și direct la cunoașterea realității, limba și limbajul dețin o funcție cognitivă. Cu ajutorul limbajului omul transmite experiența, dobândește informații, prelucrează date cunoscute din realitatea obiectivă sau subiectivă.

Experiența verbală a copilului din primii 6 ani de viață influențează întreaga sa dezvoltare psihică. Până la intrarea în școală, copilul învață vorbirea într-un anumit fel, mai mult spontan, iar de la această vârstă apar o serie de caracteristici noi, datorită procesului de instruire verbală și formării culturii verbale. La intrarea în școală copilul are deja o anumită experiență intelectuală și verbală. În general, el înțelege bine vorbirea celor din jur și se poate face înțeles prin exprimarea gândurilor în propoziții și fraze alcătuite corect. Exprimă bine diferențele dintre obiecte și fenomene, este capabil de a susține discuții contradictorii, de a înțelege subtilitățile vorbirii aluzive, glumele, iar dorințele, preferințele, politețea sunt tot mai clar exprimate. Această exprimare este facilitată și de volumul mare al vocabularului său: aproximativ 2500 cuvinte din care cca. 700-800 fac parte din vocabularul său activ. La sfârșitul micii școlarități, vocabularul său însumează cca. 4000-4500 cuvinte din care aproximativ 1500-1600 fac parte din vocabularul activ. Se pot constata diferențe însemnate de la un copil la altul în ceea ce privește dezvoltarea limbajului, pe de o parte datorită capacității intelectuale a copilului, iar pe de alta parte, influențelor mediului familial și social.

Învățarea scris-cititului creează un câmp larg de dezvoltare și organizare a intereselor intelectuale. Sub influența acestui proces apare un stil personal de exprimare a ideilor. Deși limbajul nu este suficient automatizat și încă mai întâlnim elemente ale limbajului situativ, vorbirea școlarului mic devine un element al exprimării gândirii cu pronunțate note personale. Dacă în clasa I și a II-a întâlnesc expuneri incomplete, în clasa a III-a și a IV-a apar răspunsuri mai complexe, mult mai organizate și sistematizate. O astfel de exprimare fluentă și coerentă este facilitată și de dezvoltarea limbajului interior care constituie cadrul de organizare al limbajului exterior (Cosmovici A. 1996).

Unele dificultăți de sistematizare și organizare succesivă, coerentă a comunicării verbale persistă în întreaga copilărie, fiind întreținută de vorbirea defectuoasă din familie sau de unele caracteristici dialectale ale mediului lingvistic în care trăiește copilul.

Se manifestă unele defecte temporare de vorbire, ele trebuie puse pe seama unor disfuncții ale creșterii, dezvoltării asincrone a unor segmente ale aparatului articular și respirator, schimbării dentiției, particularități trecătoare ale dezvoltării. S-a observat o problemă deosebită privind caracteristicile pronunției și anume prezența sunetelor parazitare în vorbirea orală a școlarului mic de tip monologat, de obicei atunci când copiii expun lecția și mai puțin în dialoguri. În povestirea orală se fac evidente neglijențe de pronunțare, disimulări în articularea diferitelor cuvinte: „recreatie”, „lu”(în lo de lui), „p'ormă”, „tocma”, „aia”, „t-a dat o carte”. Apar uneori și sunete mai

multe decât trebuie să apară în cuvânt: este vorba de un fenomen de încărcare fonetică a cuvântului. De pildă, scolarul de 8 ani mai spune „iera” în loc de „era” sau „ieu” în loc de „eu”.

Perioada micii școlarități este perioada în care scrierea devine un nou potențial al sistemului verbal, cu foarte multe diferențe individuale. În dezvoltarea scrierii corecte, se manifestă la început greutăți de diferențiere a sunetelor. În primii doi ani ai învățării scrierii, sunt frecvente eliziunile de grafeme (de exemplu „îtuneric”, „ître”, „hoțomalu”, „cardula”etc.); fenomene asemănătoare se petrec în scrierea diftongilor și a triftongilor, precum și a grupurilor de litere „che, ce, ci, chi, ge, ghe, ghi, gi” între care, micul școlar face adesea numeroase confuzii. Alături în scriere apar sunete supraadăugate („viouara”, „diminiața”, „artimetrica” etc.); apar și cazuri de inversări ale silabelor cuvântului, este vorba de o insuficient de clară analiză auditiv verbală cu privire la componența sonoră a cuvintelor.

Alte defecte ale scrierii, ca acelea de caligrafiere sau de înclinație a literelor, se corectează până la sfârșitul clasei a IV-a. Creșterea volumului de cuvinte tehnice (la gramatică, aritmetică, istorie) va duce la dificultăți în pronunție și scriere, iar elementele de pronunție dialectală prezente la începutul școlarității vor scădea treptat prin dezvoltarea limbajului cult. Datorită unei slabe dezvoltări a auzului fonematic la început elevul nu poate distinge bine câte cuvinte sunt într-o propoziție, dar treptat el începe să desprindă unitatea fonetică și grafică a cuvântului și elementele propoziției simple și dezvoltate. Pentru început însușirea ortogramelor nu are la baza cunoștințe gramaticale precise, datorită nivelului de înțelegere precar al copilului, dar treptat școlarul își va da seama de diferențele gramaticale existente (exemplu „sau” și „s-au”). De aceea problemele de omonimie vor implica dificultăți („fetița sare coarda” și „mai trebuie puțină sare”), acestea presupun probleme de precizare a sensului și semnificației cuvintelor.

În vorbirea școlară (relativ monologată) frecvența cea mai mare o au dezacordurile gramaticale, în care timpul verbal nu este bine acordat cu substantivul („până vine ei”- clasa a II-a, „atâta animale cunosc”- clasa a II-a, „istoria este o lecție, ca o lecție principală a lor”- clasa a IV-a). Limbajul elevului mic se caracterizează prin formulări neclare, neglijente sau greoaie.

În comunicare persistă încă destule elemente ale limbajului situativ. Particularitățile dificultăților întâmpinate de copil în vorbire sunt datorate, pe de o parte, încă insuficienței automatizării, mecanismele trecerii din limbajul interior în cel exterior sunt deficitare și, pe de altă parte, însuși stereotipul dinamic gramatical nu este elaborat.

Exprimarea în scris operează încă de la început cu un vocabular mai critic și cu rigori de o topică expresă. Exprimarea în scris este relativ simplă și foarte economicoasă până în clasele a III-a, a IV-a, după care devine mai activă și mai personală.

Între școlarii din clasele I-IV există diferențe importante în consistența vocabularului, bogăția și varietatea lui, în ceea ce privește stilul vorbirii, caracteristicile exprimării, bogăția structurii gramaticale a propozițiilor, existența sau inexistența fenomenelor parazitare în vorbire, a repetițiilor, a defectelor de pronunție. Toate aceste particularități ale limbajului se oglindesc sintetic în debitul oral și scris. De-a lungul anilor de școală debitul verbal oral crește, debitul scris crește mult mai lent, dar se constată numeroase progrese calitative datorate contactului cu vorbirea literară și cu rigorile impuse de școală în legătură cu exprimarea verbală. În această perioadă scrierea devine un nou potențial al sistemului verbal, cu foarte multe diferențe individuale.

Cunoașterea tulburărilor de limbaj prezintă o importanță deosebită deoarece au o frecvență relativ mare; ele influențează negativ randamentul școlar și în general integrarea în colectiv și activitate. (Mitiuc I.) Limbajul contribuie la întreaga viață spirituală a copilului, iar în cazurile când se produc deteriorări ale limbajului, evoluția sa este îngreunată sau stopată în funcție de gravitatea tulburării. Implicațiile defectelor de vorbire sunt grave și se fac simțite în întreaga activitate psihică a copilului și îi modifică comportamentul.

Pentru o dezvoltare normala limbajul necesita o permanenta stimulare, prin antrenarea permanenta si insistenta a copilului în activitatile scolare. Climatul afectiv, încurajarile si crearea unui tonus psihic ridicat constituie factori deosebit de importanti pentru recuperarea copiilor cu deficiente de limbaj.

Dificultățile de învățare a vorbirii sunt constante de regulă, cu certitudine, pe la 4-5 ani, netratate, acestea vor deveni și mai evidente, grave și persistente în primii ani de școală. Cei mai mulți dintre copiii care în clasele primare prezintă dificultăți de învățare au avut dificultăți de învățare a vorbirii în prima copilărie.

Achiziția și dezvoltarea limbajului implică, în esență, câteva demersuri specifice de învățare:

- învățarea fonemelor și a combinării lor;
- învățarea cuvintelor, a formei și conținutului lor;
- învățarea combinării de cuvinte în sintagme, propoziții, fraze, a acestora în mesaje;
- învățarea regulilor gramaticale și utilizării lor curente;
- învățarea extragerii semnificației din compexele ideatice mai ample.

Dificultățile de învățare verbale aferente vorbirii se pot manifesta pe direcția combinării de cuvinte, a regulilor gramaticale și mai ales învățarea captării de semnificații ample, articulate ideatic, de maniera orală (rapidă și contextuală).

Dificultățile de învățare a vorbirii sau a articulației, sunt cauzate de o inadecvată însușire a pronunției, dar care pot fi remediate printr-o acțiune convergentă determinând:

- reducerea lor odată cu maturizarea și dezvoltarea copilului în activitatea școlară;
- înlăturarea lor printr-o abordare din timp prin metode terapeutice și logopedice;
- corectarea lor doar prin oferirea de modele corecte de vorbire, prin stimularea și încurajarea judicioasă a copilului.

În cazul în care un copil prezintă dificultăți de învățare a limbajului expresiv el trebuie să se identifice prin urmatoarele caracteristici:

- vocabular restrâns, sărăcăcios, lacunar, ambiguu;
- dificultăți în achiziția de cuvinte noi;
- erori de lexic, precum substituirii, argotisme;
- limbaj telegrafic, fraze scurte și simple;
- simplificări sintactice atât ca lungime, cât și ca varietate categorială;
- carente în formulările verbale nereferențiale;
- limitări în dezvoltarea pe orizontală și verticală a aspectelor pragmatice, a finalităților limbajului;
- omisiuni ale unor elemente-cheie din frază;
- alterarea ordinii sintactice a cuvintelor în frază;
- o anumită rămânere în urmă, în raport cu așteptările vârstei, ca medie normală.

În cazul dificultăților de învățare ale limbajului receptiv, dificultățile de învățare a limbajului nu mai sunt de construcție și de vorbire ca atare, ci de dezvoltarea limbajului ca fenomen global. Limbajul receptiv sau limbajul comprehensiv asigură receptarea și înțelegerea mesajului transmis de emițător. Copiii întâmpină dificultăți pe aria limbajului receptiv mai ales în anumite situații care presupun înțelegerea:

- unor formulări mai ample: propoziții dezvoltate și fraze;
- prezența unor termeni necunoscuți sau abstracți;
- formulări eliptice, cu subînțelesuri;
- expresii stilistice mai elaborate.

Dificultățile de învățare a limbajului receptiv sunt însoțite și de alte manifestări, ușor de detectat, copilul manifestă ușoare tulburări de motricitate, deficit sporit de atenție, deficit de implicare, atitudine precară, rezervată. Copilul care nu înțelege multe din cele ce se spun în jurul lui este

stresat, frustrat și demoralizat. Ameliorarea unor astfel de cazuri este totuși posibilă în școală, dacă sunt depistate la timp și tratate cu multă răbdare, cu numeroase reveniri în explicații.

Înșușirea lexiei reprezintă un proces amplu și complicat, care necesită din partea unui copil de 6-7 ani un efort foarte mare. El trebuie să învețe să citească în mai puțin de 1 an de zile, un timp mult prea scurt pentru un mecanism atât de complex. Astfel ca problemele disfuncționale în citire pot apărea în oricare din cele patru module (perceptiv, lexical, sintactic, semantic), ca și în orice demers de procesare acțional, ce se finalizează cu rostirea cuvântului final și înțelegerea textului. Dificultățile de învățare a citirii se manifestă astfel: unii copii fotografiază la nesfârșit cuvintele citite, pentru a le recunoaște ulterior în alte texte, fapt ce-i obligă la un mare consum energetic formal, predispunându-i totodată la multe confuzii; alți copii întâmpină dificultăți pe ruta fonologică și se străduiesc mereu să recompună auditiv cuvântul grafic, fără să termine întotdeauna sinteza fonemică în timp util, întârziind, astfel, și revenirea obligatorie în planul vizual pentru a citi, în sfârșit un cuvânt; alți copii procedează la o alternanță întâmplătoare a celor două rute, poticnindu-se la cuvinte noi pentru că se încapățânează să le citească doar vizual, având senzația vagă, dar falsă, că acestea seamănă cu ceva din ce cunosc deja. De multe ori dificultățile de învățare a citirii sunt cauzate de procesul de învățământ în sine, prin metodele neadecvate de învățare a citirii și scrierii în școală, în clasele primare. Metoda practică la noi, de tip fonetic, metoda analitico-sintetică presupune predarea scris-cititului simultan.

Dificultățile de învățare ale citirii sunt determinate de greutăți întâmpinate în asocierea promptă, corectă și trainică între fonem și grafem, pentru realizarea mult doritului complex grafo-sonor. Este normal ca la început elevii ce învață citit-scrisul simultan și în ritm alert, pe fondul atâtor altor solicitări școlare paralele să prezinte manifestări precum: probleme perceptiv, scăderea capacității de concentrare în alte zone, perturbări afectiv-emoționale, anxietate, irascibilitate, dezorganizare generală sau chiar o inhibare totală. Educatorul, părinții trebuie să manifeste înțelegere și menajare a copilului, pentru a evita posibila agravare în sensul apariției unor eventuale manifestări nedorite, negativism, mutism și chiar manifestări de tip schizoid.